

Regeringskansliet
Landsbyggs- och infrastrukturdepartementet
103 33 Stockholm

Er referens
N2024/00248

Vår handläggare
Kristina Hellström

Remissvar gällande **Betänkande Livsmedelsberedskap för en ny tid (SOU 2024:8)**

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) har, från de utgångspunkter myndigheten har att beakta, följande synpunkter på förslaget.

Sammanfattning av FOI:s synpunkter

FOI delar utredningens bedömning att Sverige behöver en livsmedelsberedskap som är anpassad till vår tid, samt att målet för livsmedelsberedskapen skall vara att säkerställa att hela befolkningen, över tid, har tillgång till livsmedel som tillgodoser behovet av både energi och näring. FOI önskar däremot se en tydligare riktning av livsmedelberedskapen för totalförsvarets behov, genom bland annat en dimensionering mot höjd beredskap.

FOI välkomnar utredningens förslag att analysera forskningsbehov till stöd för livsmedelsberedskapen. Däremot anser FOI att det finns ett behov av separat finansiering för forskning som kan falla under säkerhetsskyddslagen och omfattas av försvarssekretess.

Målets beståndsdelar

FOI delar med förbehåll utredningens uppfattning att livsmedelsberedskapen inte bör begränsas till en situation med höjd beredskap och den fullmaktslagstiftning som då kan användas. Däremot anser FOI i kontrast till utredningen att livsmedelsberedskapen bör dimensioneras för höjd beredskap. I *Kraftsamling, Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret* (Ds 2023:34) konstaterar försvarsberedningen att ett civilt försvar dimensionerat för krig är viktigt för

totalförsvaret. FOI anser att livsmedelsförsörjningen är en avgörande del av det civila försvaret och att livsmedelsberedskapen därmed bör dimensioneras därefter.

Utredningen föreslår att livsmedelsberedskapen istället skall dimensioneras för att hantera ”allvarliga störningar eller överhängande risk för sådana störningar i livsmedelsförsörjningen”¹. Definitionen av allvarlig störning² som föreslås i författningsförslaget utesluter inte att krig kan vara en sådan störning, men den gör det inte heller tydligt att livsmedelsberedskapens förmåga skall mätas mot krigets krav³. Det är inte heller helt tydligt hur den föreslagna lagen skall tillämpas under höjd beredskap⁴.

FOI delar utredningens bedömning att planeringshorisonten för livsmedelsberedskapen bör vara åtminstone tolv månader⁵.

Avsnitt 14.1.2 Analysera behov av särskild forskning

FOI delar med förbehåll utredningens bedömning att Livsmedelsverket i samråd med berörda myndigheter bör analysera om det finns behov av särskild forskning till stöd för livsmedelsberedskapen och meddela behovet till de forskningsfinansierande myndigheterna och MSB. Om kunskapsförsörjningen av en ny livsmedelsberedskap ska finansieras genom öppna forskningsutlysningar medföljer en risk att forskningsbehoven inte blir tillgodosedda. En öppen forskningsutlysning kan stimulera, men inte säkerställa, att forskningsförslag som fyller behoven inkommer. FOI föreslår därför att Livsmedelsverket tilldelas anslag för att finansiera de forskningsbehov som myndigheten i samråd med andra berörda myndigheter identifierat som nödvändiga och brådskande för att kunskapsförsörja uppbyggnaden av en ny livsmedelsberedskap. Detta utesluter inte att forskningsbehov som ses som önskvärda, men inte helt nödvändiga eller tidskritiska, meddelas de forskningsfinansierande myndigheterna och blir föremål för öppna utlysningar.

¹ Livsmedelsberedskap för en ny tid, sid. 171.

² ”En störning i livsmedelsförsörjningen som medför att befolkningens behov av nödvändiga livsmedel inte utan ansträngning kan tillgodoses”

³ Försvarmakten och MSB, 2023, *KRIGETS KRAV - En samlad bedömning av förmågan inom totalförsvaret*

⁴ Åtgärder vid allvarliga störningar i livsmedelsförsörjningen 3 §: Vid en allvarlig störning i livsmedelsförsörjningen eller en överhängande risk för en sådan störning i kommunen ska kommunen utifrån sina förutsättningar vidta lämpliga åtgärder för att upprätthålla tillgången till nödvändiga livsmedel för befolkningen i kommunen. Kommunen ska samverka med andra aktörer i nödvändig utsträckning.

Första stycket gäller inte de kommuner som bedriver verksamhet enligt 3 kap. 3 § lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

⁵ Livsmedelsberedskap för en ny tid, sid. 172.

Forskning och utveckling för totalförsvarets behov kan därtill vara av betydelse för rikets säkerhet och därmed falla under säkerhetsskyddslagen (SFS 2018:585) samt i förekommande fall omfattas av försvarssekretess (OSL 15 kap. 2§). Det är FOI:s uppfattning att sådan forskning bör finansieras på annat sätt än genom öppna utlysningar vid forskningsfinansierande myndigheter. Det är därför viktigt att en Livsmedelsverket gör en säkerhetsbedömning av vilka forskningsbehov som är lämpliga att meddelas till de forskningsfinansierande myndigheterna och MSB och kan hanteras genom öppna forskningsutlysningar. FOI vill understryka att forskning som omfattas av säkerhetsskyddslagen och/eller försvarssekretess ställer särskilda krav på forskningsutövaren. FOI bedömer att sådan forskning bör beställas av Livsmedelsverket, som också bör säkerställa att lagfästa krav på säkerhetsskydd kan uppfyllas. FOI har tidigare påpekat behovet att kunna hantera säkerhetskänsliga och sekretessbelagda uppgifter (se FOI:s remissvar på utredningen SOU 2023:59, FOI-2023-1844). Se också skrivningarna om forskning och utveckling för civilt försvar i totalförsvarspropositionen avseende behovet av forskningsmiljöer som är tillgängliga för totalförsvarets behov och att kunskapsuppbyggnaden inte fullt ut kan tillgodoses genom öppna utlysningar⁶.

I utredningen saknas förslag på hur de integritetskritiska kunskapsbehoven som av säkerhetsskäl inte kan utlysas i öppna forskningsutlysningar ska hanteras. Utredningen konstaterar att ”för att så långt som möjligt dra nytta av det öppna forskarsamhällets kvalitetskontroller bör integritetskritiska och sekretessbelagda forskningsfrågor tydligt avgränsas”⁷, men hur de avgränsade forskningsfrågorna ska hanteras är inte klarlagt.

⁶ Prop. 2020/21:30, sid. 134

⁷ Livsmedelberedskap för en ny tid, sid. 211

Detta remissvar har beslutats av generaldirektör Jens Mattsson efter föredragning av forskare Kristina Hellström. I den slutliga handläggningen har även chefsjurist Eva Liljefors, enhetschef Anders Norén samt särskild rådgivare Mikael Wiklund deltagit.

.....
Jens Mattsson

.....
Kristina Hellström

Sändlista:

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet:

li.remissvar@regeringskansliet.se med kopia till li.dl@regeringskansliet.se

För kännedom

Försvarsdepartementet

Internt FOI

Registrator

GD-sekreterare

Särskild rådgivare

Chefsjurist

AC